

PORODIČNO PRAVO

Pojam i predmet porodičnog prava

- Porodično pravo kao grana prava
- Šta uređuje porodično pravo?
- Ko su subjekti porodičnog prava (pojedinci ili organizacije)?
- Kakva je priroda porodičnopravnih odnosa (lični, ličnoimovinski ili imovinski odnosi)?

O čemu ćemo razgovarati?

- Porodica (pravni odnosi lica koja žive u porodičnoj zajednici / članova porodice)
- Brak (odnosi između supružnika)
- Vanbračna zajednica (odnosi između vanbračnih partnera)
- Roditeljsko pravo i prava deteta (odnosi roditelja i dece)
- Položaj dece bez roditeljskog staranja (starateljstvo, hraniteljstvo, usvojenje)
- Mehanizmi porodičnopravne zaštite (sud, centar za socijalni rad, policija, javni tužilac i dr)
- ...

Porodica

- Srodstvo (krvno, tazbinsko, adoptivno), Brak, Vanbračna zajednica, dr.
- Zaštita od nasilja u porodici

Brak i vanbračna zajednica

BRAK

- Uslovi za sklapanje braka
- Dejstva braka

- Načini prestanka braka (ništavost, razvod, smrt supružnika)

VANBRAČNA ZAJEDNICA

- Uslovi
- Dejstva

Imovinski porodični odnosi

- Supružnici
- Vanbračni partneri
- Članovi porodične zajednice

Zakonsko izdržavanje

- Supružnici
- Vanbračni partneri
- Roditelji i deca
- Drugi srodnici (krvni, tazbinski, adoptivni)

Roditeljsko pravo i prava deteta

- Prava i dužnosti roditelja (staranje o deci)

- vršenje roditeljskog prava
- lišenje roditeljskog prava
- produženje roditeljskog prava
- prestanak roditeljskog prava

- Prava deteta

- Porodični status deteta

Statistika 2015: 65 657 rođenih

Deca bez roditeljskog staranja

- Starateljstvo
- Hraniteljstvo
- Usvojenje

Delovi porodičnog prava

- Partnersko pravo
- Roditeljsko pravo
- Starateljsko pravo

Izvori porodičnog prava

- Ustav Republike Srbije
- Međunarodni ugovori
- Zakoni i drugi opšti akti
 - **Porodični zakon**
 - Zakon o matičnim knjigama
 - **Zakon o vanparničnom postupku**
 - Zakon o parničnom postupku
 - Zakon o opštem upravnom postupku
 - Zakon o izvršenju i obezbeđenju
 - Zakon o posredovanju u rešavanju sporova i dr.
- Običaj
- Sudska praksa
- Pravna nauka

Ustav Republike Srbije (2006)

- Ravnopravnost polova (član 15)
- Zabrana diskriminacije (član 21)
- Sloboda sklapanja/raskidanja braka i vanbračna zajednica (član 62)
- Sloboda odlučivanja o rađanju (član 63)
- Prava deteta (član 64)
- Prava i dužnosti roditelja (član 65)
- Posebna zaštita porodice, majke, samohranog roditelja i deteta (član 66)
- Neposredna primena zajemčenih prava i ograničenja ljudskih i manjinskih prava (čl. 18 i 20)

Međunarodni instrumenti

- Potvrđeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava deo su domaćeg pravnog poretka
- **UJEDINJENE NACIJE**
 - Univerzalna deklaracija o pravima čoveka (1948)
 - Međunarodni paktovi o ljudskim pravima (1966)
 - Konvencija o pravima deteta (1989) i dr.
- **SAVET EVROPE**
 - Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (1950)
 - Evropska konvencija o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja
 - Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i dr.
- **EVROPSKA UNIJA**
- **HAŠKA AKADEMIJA ZA MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO**
 - Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece (1980)
 - Konvencija o zaštiti dece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja, itd.

Porodični zakon (2005)

...uređuje:

- **Brak** (sklapanje, dejstva i prestanak braka)
- **Vanbračnu zajednicu**
- **Odnose deteta i roditelja** (utvrđivanje materinstva i očinstva, prava deteta, roditeljska prava i dužnosti)
- **Usvojenje, hraniteljstvo i starateljstvo**
- **Izdržavanje** (supružnika, vanbračnog partnera, majke deteta, deteta, roditelja i drugih srodnika)
- **Imovinske odnose u porodici** (supružnika, vanbračnih partnera, roditelja i dece i članova porodične zajednice)
- **Zaštitu od nasilja u porodici**
- **Sudske i upravne postupke** u vezi sa porodičnim odnosima
- **Lično ime**, i dr.

PORODIČNO PRAVO

Porodica i zaštita porodice

Porodica

- ✖ Šta je porodica?
- ✖ Oblici porodice (nuklearna porodica, proširena porodica, jednoroditeljska porodica...)
- ✖ Porodica uživa posebnu zaštitu države
- ✖ Autonomija porodice (organizacija života u porodici)
- ✖ Da li je dozvoljena intervencija države u porodične odnose? Ako jeste, kada je dozvoljena?

Srodstvo

Odnos između lica koji se zasniva:

- *rođenjem* (**krvno srodstvo**) – između lica koja potiču jedno od drugog ili od zajedničkog pretka
- *sklapanjem braka* (**tazbinsko srodstvo**) – između jednog supružnika i krvnih srodnika drugog supružnika (sami supružnici nisu srodnici!)
- *usvojenjem* (**adoptivno srodstvo**) – između usvojioca i njegovih krvnih srodnika, sa jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, sa druge strane (kod potpunog usvojenja)

Srodstvo

- Prava i pobočna linija srodstva (ushodna i nishodna)
- Pobočna linija srodstva (punorodno i polurodno srodstvo)
- Računanje srodstva – po stepenima (pravilo “koliko rođenja toliko stepena”)
- Krvno i tazbinsko srodstvo ne može prestati, adoptivno može prestati poništenjem usvojenja
- ❖ Zakon uređuje prava i obaveze lica koja se nalaze u srodstvu

Šta se smatra nasiljem u porodici

“Nasilje u porodici jeste ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice” (čl. 197. Porodičnog zakona)

- Nanošenje ili pokušaj nanošenja telesne povrede
- Izazivanje straha pretnjom ubistvom ili nanošenjem telesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu
- Prisiljavanje na seksualni odnos
- Navođenje na seksualni odnos ili seksualni odnos sa licem koje je nije navršilo 14 godina života ili sa nemoćnim licem
- Ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja sa trećim licima
- Vređanje, i svako drugo drsko, bezobzirno i zlonamerno ponašanje

Ko su članovi porodice?

Članovima porodice, u smislu zaštite od nasilja, smatraju se:

- Supružnici i bivši supružnici
- Vanbračni i bivši vanbračni partneri
- Deca
- Roditelji
- Ostali krvni srodnici, lica u tazbinskom i adoptivnom srodstvu i lica koja vezuje hraniteljstvo
- Lica koja žive ili su živela u istom porodičnom domaćinstvu
- Lica koja su bila ili su još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, odnosno koja imaju zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno, iako nikad nisu živela u istom porodičnom domaćinstvu

(član 197. stav 1-2. Porodičnog zakona)

Mere zaštite od nasilja u porodici

- Izdavanje naloga za iseljenje iz porodičnog stana/kuće bez obzira na pravo svojine/zakupa nepokretnosti
 - Izdavanje naloga za useljenje u porodični stan/kuću bez obzira na pravo svojine/zakupa nepokretnosti
 - Zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti
 - Zabrana pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice
 - Zabrana daljeg uznemiravanja člana porodice
(Član 198. stav 2. Porodičnog zakona)
- ❖ Cilj je ograničavanje kontakta između nasilnika i žrtve!

Postupak za zaštitu od nasilja u porodici

- ✗ Sudski, parnični postupak
- ✗ Pokreće se tužbom za zaštitu od nasilja u porodici
- ✗ Tužbu može podneti:
 - Član porodice prema kome je nasilje izvršeno
 - Njegov zakonski zastupnik (npr. roditelj za dete)
 - Javni tužilac
 - Organ starateljstva
- Tužba se podnosi osnovnom sudu prema mestu prebivališta, odnosno boravišta tuženog ili žrtve
- Tužbom za zaštitu od nasilja u porodici može se zahtevati izricanje jedne ili više mera zaštite
- U postupku se može istaći zahtev za izricanje privremene mere

Koliko traju mere zaštite od nasilja u porodici?

- Mogu se izreći na period do godinu dana uz mogućnost produženja, sve dok ne prestanu da postoje razlozi zbog kojih je mera određena
- Izrečena mera zaštite može prestati pre isteka određenog vremena trajanja, ukoliko prestanu da postoje razlozi zbog kojih je mera izrečena
- Prestanak izrečene mere zaštite, podnošenjem posebne tužbe, može tražiti samo lice protiv koga je mera izrečena
- Kršenje izrečenih mera zaštite predstavlja krivično delo

Položaj i uloga suda

- Prilikom donošenja odluke, sud treba da ima u vidu da je osnovni cilj zaštite sprečavanje nasilnika da ponovi nasilje!
- Sud nije vezan tužbenim zahtevom i može izreći meru zaštite koja nije tražena (sud postupa *ex officio*)
- Sud po službenoj dužnosti vodi računa o najboljem interesu deteta!
- Važi tzv. istražno načelo (sud može da istražuje činjenice i izvodi dokaze koje stranke nisu iznele)
- Sud je ovlašćen da izriče mere zaštite od nasilja u porodici i u drugim postupcima pokrenutim po:
 - tužbi za razvod braka
 - tužbi za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava
 - tužbi za zaštitu prava deteta
 - tužbi za utvrđivanje/osporavanje materinstva ili očinstva

Hitnost u postupanju suda

Postupak za zaštitu od nasilja u porodici
je naročito hitan!

(čl. 285. st. 1 Porodičnog zakona)

- ✖ Prvo ročište se zakazuje u roku od 8 dana od dana prijema tužbe
- ✖ Tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor
- ✖ Sud treba da nastoji da postupak sprovede na dva ročišta
- ✖ U postupku po žalbi, drugostepeni sud je u obavezi da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je žalba dostavljena

Evidencija i dokumentacija o nasilju u porodici

- Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o:
 - licima prema kojima je nasilje izvršeno
 - licima protiv kojih je određena mera zaštite
- Sud je dužan da presudu u sporu za zaštitu od nasilja u porodici odmah dostavi organu starateljstva na čijoj teritoriji ima prebivalište odnosno boravište član porodice prema kome je nasilje izvršeno i organu starateljstva na čijoj teritoriji ima prebivalište odnosno boravište član porodice protiv koga je mera zaštite određena.
- Praksa sudova i centara za socijalni rad u smislu zahteva za vođenjem evidencije do danas nije u potpunosti ostvarena...